

SPELEND DOOR DE WATERING 1e GRAAD

Het ontstaan van de watering in Lommel Kolonie

Voor 1840 was deze hoek van Lommel een uitgestrekte, verlaten en onbewoonde heidevlakte. De Luikersteenweg was toen de enige steenweg in de hele streek.

De jonge België was maar pas onafhankelijk en er heerste armoede. In sommige provincies woonden er zoveel mensen dat ze geen plaats genoeg meer hadden en jaar na jaar mislukte de aardappeloogst. Daardoor hadden de mensen niet genoeg te eten en was er hongersnood. De regering wilde daar iets aan doen en maakte een plan om hier bij ons in de kempen gronden vruchtbaar te maken zodat boeren uit andere provincies naar hier zouden kunnen komen.

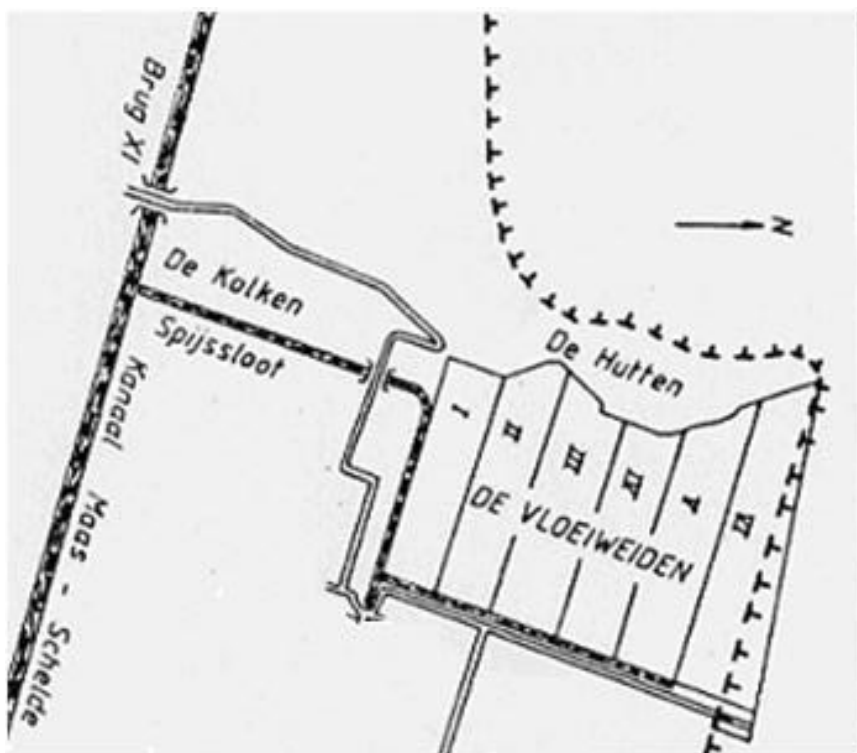
Daarvoor hadden ze water nodig! Het Kempens kanaal was toen pas gegraven en kon zorgen voor de aanvoer van water voor de bevloeiing van de heidegronden.

Zo werd ook hier in Lommel een stuk grond van wel 350 voetbalvelden groot vruchtbaar gemaakt.

Nadat de gronden vruchtbaar gemaakt waren bouwden ze 20 boerderijen om boeren uit arme provincies te laten wonen. Ze noemden het een landbouwkolonie. Daarom noemen we het hier nog altijd "Lommel-Kolonie".

Om de dorre gronden te kunnen bevloeien en vruchtbaar te maken werd een gracht gegraven van het kanaal naar de watering. Zo stroomt er water uit de Maas via het kanaal onze watering binnen. De spijssloot voert het water langsheen de vloeiveiden. Ze stroomt ook voorbij het wateringhuis.

Wil je weten hoe het water stroomt? Voer dan de opdracht op de achterzijde uit.

OPDRACHT 1: HOE STROOMT HET WATER IN DE SPIJSSLOOT

We kunnen de richting van stromend water meten door er iets op te laten meedrijven. Wat kunnen we daarvoor gebruiken? Een steen misschien?

Als drijver zoeken we in de omgeving een stukje hout. Kies het niet te lang want dan blijft het onderweg gemakkelijk tussen de planten vasthaken. Een stukje tak zo groot als een potlood is ideaal. We gooien het in het midden van de spijsstoot zodat het goed kan drijven.

We zetten ons nu klaar op het bruggetje om te kijken. Komt het stokje naar ons toe of gaat het van ons weg?

Nu kan je aanwijzen in welke richting het water stroomt. Je kan ook in het zand een pijl tekenen die de richting aangeeft.

Duurde het kort of lang voor het stokje onder het brugje door ging?

Stroomt het water dan snel of traag?

SPELEND DOOR DE WATERING

Het bevoeiingssysteem

De vloeiveiden te Lommel-Kolonie werden verdeeld in zes stukken hier noemen ze dat "blokken". We kunnen ze elk afzonderlijk bevoeien met water uit het kanaal. Ze zijn genummerd van één tot zes. Een blok is 300 m breed en 1200 m lang. Het is zo groot als 50 voetbalvelden naast mekaar! Langs elk blok loopt over heel de lengte een "bovensloot". Deze bovensloten worden gevoed met water uit de aanvoersloot die van het kanaal komt.

Elk blok is op zijn beurt onderverdeeld in kleinere stukken. We noemen het "percelen". Er zijn ook heel veel kleine slootjes ingemaakt om het water netjes te verdelen over het hele stuk. We noemen het hier "zoeven". Dank zij een slim systeem van sluisjes kunnen we dan water van de bovensloot in de slootjes van het perceel laten lopen.

Als de kleine slootjes vol water komen gaan ze over lopen en stroomt het water tussen het gras. Daardoor wordt het gefiltreerd en blijft het slib aangevoerd met het Maaswater achter op de bodem van de bevoeide percelen en maakt ze vruchtbaar.

De rest van het gefiltreerde water gaat door naar de lager gelegen "ondersloot" op het einde van het perceel.

Het zuiver maken van al die grachten en sloten en het op en afzetten van het water was vroeger heel veel werk. Twee waterbazen en een tiental vaste werkmannen zorgden daarvoor.

Om hier te werken moet je dus steeds weer over slootjes heen springen. Willen je weten of jij hier zou kunnen komen helpen bij het werk op de percelen? Doe dan de opdracht op de achterzijde

OPDRACHT 2: MEET HOE VER JIJ KAN SPRINGEN ZONDER EEN AANLOOP TE NEMEN

Om geen nat pak te krijgen doen we onze test op de zandweg langsheen de spijssloot.

We zoeken in de omgeving een stokje waarmee we een lijn trekken dwars over de weg.

We nemen nu plaats juist achter de lijn en springen zonder een aanloop te nemen zo ver we kunnen.

Iemand kijkt waar we zijn neergekomen en noteert hoe ver we gesprongen hebben.

Nu kan je vergelijken met de onderstaande afstanden of je over alle sloten zou geraakt zijn zonder nat te worden.

Een zoef is 20 cm breed

Een kleine bovensloot is 50 tot 80 cm breed

Een kleine ondersloot is 40 tot 60 cm breed

De spijssloot of een grote bovensloot is 300 tot 400 cm breed

SPELEND DOOR DE WATERING

Van gras naar bomen

Driemaal per jaar werden de percelen bevoeid. Dit gebeurde volgens een vast patroon tot alle 120 percelen van de vloeiveiden aan de beurt geweest waren. De bevoeiing, die ongeveer drie maanden duurde, kon zo driemaal per jaar plaatshebben.

Heel de maand mei werd er gemaaid en gehoid. Hooi was in die tijd ook zeer belangrijk. Weet je waarom?

- Het hooi was toen zoals de benzine en diesel van nu voor de auto's en vrachtwagens. Alle vervoer gebeurde toen met paarden en die aten hooi.
- Hooi was ook wintervoeder voor de dieren op de boerderij. Deze produceerden hiermee stalmest. Stalmest was in die periode de enige meststof. Het stalmest was nodig om de heidegronden vruchtbaar te maken en er andere landbouwgewassen op te winnen.

Driemaal per jaar werden dus deze vroeger heidegronden verrijkt met een zeer dun laagje slib en bleef vele jaren de graswinning de enige maar zeer belangrijke vorm van grondgebruik in de vloeiveiden.

Op het einde van de negentiende eeuw echter gingen de eigenaars de oevers van de aanvoersloot en van de boven- en ondersloten, evenals de buitenranden der percelen met populieren beplanten. Zo bekwam men door deze houtproductie een tweede bron van inkomsten.

Na het invoeren van landbouwmachines verminderde de belangstelling van de boeren voor het gras uit de vloeiveiden. Dit kon immers niet met de machines gemaaid of gehoid worden met al die slotjes. Het onderhoud van al die slotjes vroeg ook veel te veel werk.

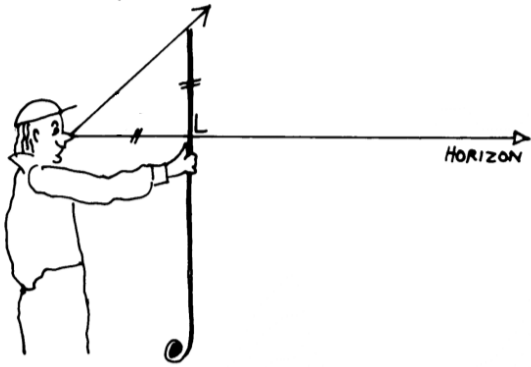
De N.V. Union Allumettière kocht alle percelen en plantte overal populieren. Het hout werd dan gebruikt om lucifers mee te maken.

Wil je graag weten hoe hoog zo een boom wel is doe dan de opdracht op de achterzijde.

OPDRACHT 3 MEET HOE HOOG DIE BOOM IS?

Voor deze opdracht kies je een boom uit langs de grote bovensloot van blok II.

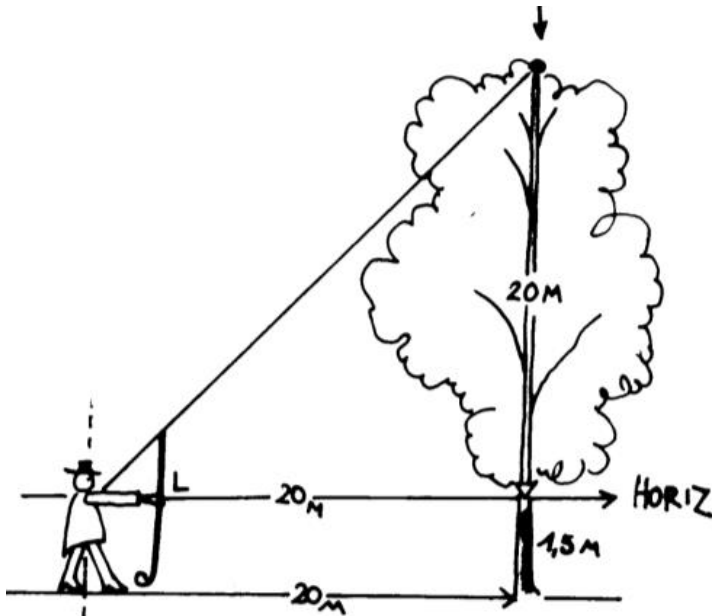
Zoek nu in de omgeving een stok en hou die vertikaal voor je met gestrekte arm

zoals op onderstaande tekening. Het deel van de stok dat boven je duim uitsteekt moet even lang zijn als de afstand van je neus tot je duim.

Hou je arm nu zo dat de denkbeeldige lijn tussen je duim en je neus horizontaal loopt. Vraag iemand om te kijken of je dit goed doet.

Kijk nu naar het topje van de stok en ga zo ver van de boom staan dat het topje van de stok gelijk komt met het topje van de boom zoals op volgende tekening.

Nu laat je iemand meten hoe ver je van de boom af staat. Hiervoor kan je het touw gebruiken met de knopen. De afstand tussen twee knopen is telkens één meter.

Bij die afstand tel je nu de hoogte van de grond tot je duim. Dan heb je de hoogte van de boom.

In het voorbeeld op de tekening zie je dat het mannetje op 20 meter van de boom staat en hij zijn duim 1,5 meter boven de grond houdt. In dat geval is

de hoogte van de boom die hij meet dus:

$$20 + 1,5 = 21,5 \text{ meter}$$

Je ziet zo kan je gemakkelijk de hoogte van een boom meten.

SPELEND DOOR DE WATERING

Wat groeit er op de bevoeide bedden?

Een bevoeiingsperceel is zodanig aangelegd, dat het een sterk golvend terrein vormt. Gemakshalve kan het vergeleken worden met een lange, uitgestrekte golfplaat. Het aantal golven in één perceel, de bevoeiingsbedden of kortweg "de bedden" genoemd, is verschillend van blok tot blok.

Het kleinere bovenslootje dat elk bevoeiingsperceel in het midden binnenstroomt, geeft het water weer door aan de bovenzoeven (greppels die boven op de bedden liggen) en vult die tot ze overlopen. Het water vloeit nu door de graszoden en de bovenste grondlaag naar de onderzoeven (greppels die lager tussen twee bedden gelegen zijn).

Om het hooi met paard en kar te kunnen weghalen werden er tussen de percelen dijken aangelegd. Vanop zo een dijk kan je mooi de golving van de bedden zien en herken je zeker de boven en onderzoeven.

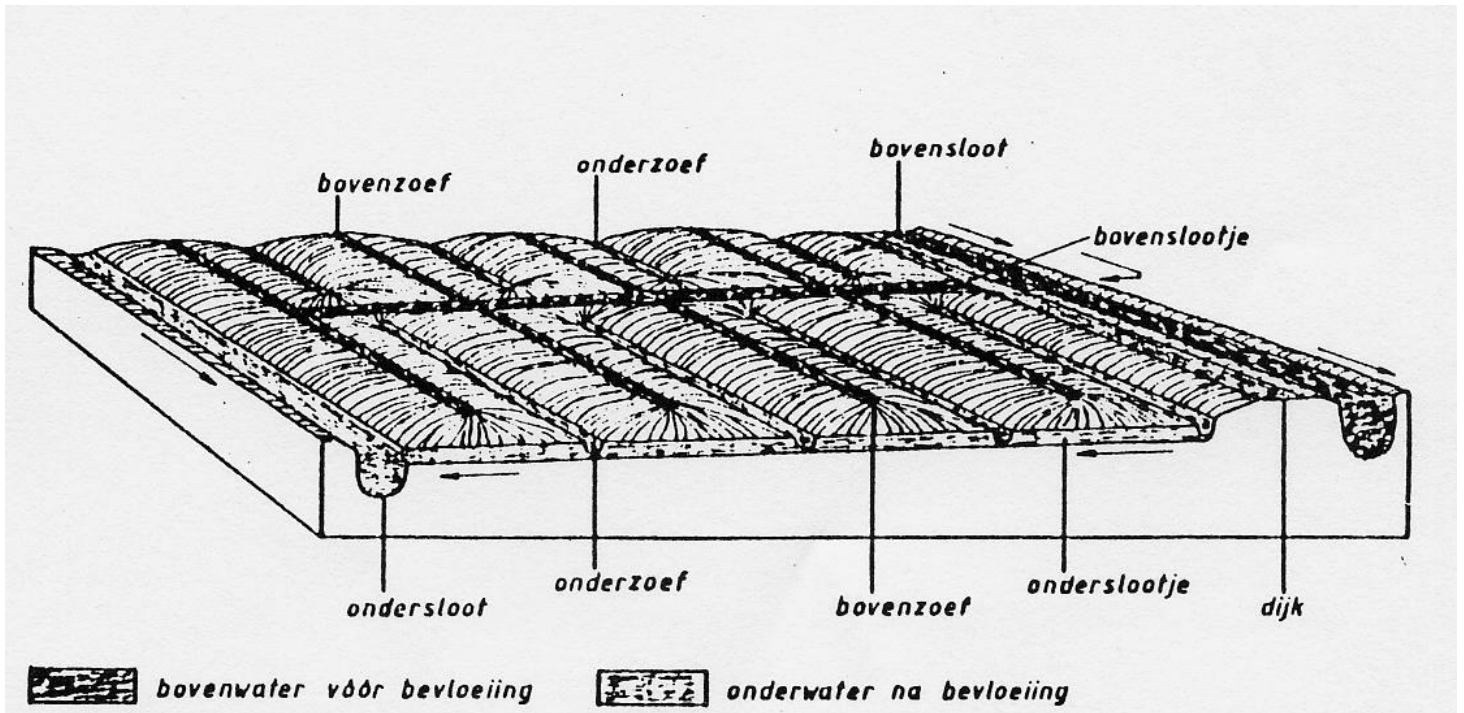
De goed beheerde vloeiveiden hebben een speciale plantengroei. Veel van deze planten zijn eigenlijk vreemd voor deze streek die hoofdzakelijk bestaat uit een te schrale zandgrond. Door de jarenlange bevoeiing veranderde alles hier heel erg. Het kalkrijke water zorgde voor de aanwezigheid van mineralen en voedingsstoffen. Zo vinden we hier in februari ook Krokussen. Er zijn natuurlijk ook meer algemene planten als paardenbloem, boterbloem en pinksterbloem. Afhankelijk van het seizoen kleuren ze de watering blauw, wit en geel.

Er zijn er ook met een uitgesproken smaak zoals watermunt, waterkers en kraailook. Wandelend over de dijk kan je ze vast ontdekken. Kijk maar eens naar de opdracht op de achterzijde.

OPDRACHT 4: TEL EN PROEF

Doe een paar stappen op de tussendijk van het wandelpad.

Kijk nu van op de dijk naar het perceel dan zie je de golvingen van de bedden.

Wijs nu aan waar de bovenzoef en waar de onderzoef liggen.

Weet je nu ook waar het bovenslootje en het onderslootje zijn?

Kan je ook aanduiden in welke richting het water in het onderslootje wegstroomt?

Wandel nu rustig langs de tussendijk van het wandelpad en tel hoeveel bedden er op dit perceel liggen.

Onderweg zal je vast kraailook tegenkomen. Proef maar eens een klein sprietje.

Vroeger werd het kraailook zoveel mogelijk uitgestoken omdat het niet door de koeien zou worden opgegeten, anders kreeg je meteen lookboter!

SPELEND DOOR DE WATERING

Er is meer dan water en planten

Tijdens de wandeling heb je waarschijnlijk een hele reeks dieren gezien. Zag je geen hoopjes omgewoelde aarde die de mol uit zijn gangetje duwde? De visjes, kikkers en muizen zijn een lekkernij voor de reiger die je dikwijls roerloos op één poot in de slootjes ziet staan. Misschien is er ook wel een eend opgeschrikt uit de sloot opgevlogen. Als je regelmatig eens naar de lucht hebt gekeken heb je waarschijnlijk wel een buizerd zien cirkelen op zoek naar thermiek of zag je een torenvalk biddend op zijn prooi loeren. Als je even stil blijft staan bij de sloot zie je vast een slak op de bodem rondkruipen en kan je niet naast de schrijvertjes en de schaatsenrijders die op het wateroppervlak dansen. Mogelijk zag je een schichtige ree wegspringen in het struikgewas. Het is maar een kleine greep uit de grote groep van dieren die je in de watering kan tegenkomen.

Een 60 tal verschillende vogels komen in het gebied elk jaar hun nest maken en hun jongen grootbrengen

De grotere zoogdieren die je regelmatig kan zien zijn Egel, Mol, Haas, Konijn, Eekhoorn, Ree, en Vos. Wie goed oplet ziet ook wel eens een muis of zelfs een rat. 's Avonds vliegen er vleermuizen rond. Er komen in het gebied ook hagedissen en kikkers voor alsook vele soortenlibellen, vlinders en weekdieren.

Met de volgende opdracht kan je eens testen hoe opmerkzaam je was tijdens de tocht door de watering.

OPDRACHT 5: WELKE DIEREN EN PLANTEN ZAG JE?

Vink op de lijst de dieren en planten aan die je onderweg zag of hoorde.

☐	Reiger	☐	Kikker	☐	Netel
☐	Zwaluw	☐	Pad	☐	Duizendknoop
☐	Buizerd	☐	Hagedis	☐	Zuring
☐	Fazant	☐		☐	Muur
☐	Gaai	☐	Poelslak	☐	Waterlelie
☐	Groene specht	☐	Zwanenmossel	☐	Boterbloem
☐	Grote bonte specht	☐	Posthoornslak	☐	Look zonder look
☐	Heggenmus	☐	Naaktslak	☐	Kers
☐	Houtduif	☐	Tuinslak	☐	Herderstasje
☐	Koekoek	☐		☐	Braam
☐	Mees	☐	Schrijvertje	☐	Brem
☐	Merel	☐	Schaatsenrijden	☐	Wikke
☐	Roodborst	☐	Libel	☐	Klaver
☐	Tjiftjaf	☐	vlinder	☐	Schermbloemen
☐	Torenvalk	☐		☐	Klokje
☐	Vink	☐		☐	Walstro
☐	Wilde eend	☐		☐	Smeerwortel
☐	Winterkoning	☐		☐	Vergeet me nietje
☐	Zanglijster	☐		☐	Munt
☐	Zwarte kraai	☐		☐	Weegbree
☐		☐		☐	Vlier
☐	Haas	☐		☐	Klokjes
☐	Konijn	☐		☐	Paardenbloem
☐	Mol	☐	Den	☐	Madeliefje
☐	Muis	☐	Spar	☐	Riet
☐	Ree	☐	Wilg	☐	Pitrus
☐	Vleermuis	☐	Berk	☐	Kraailook
☐	Vos	☐	Eik	☐	
☐		☐	Meidoorn	☐	

Ideetjes voor tussendoor

Tijdens de wandeling zijn er altijd toevallige ontmoetingen waarop je kan inspelen. Hierna geven we een aantal suggesties.

Op één poot blijven staan zoals de reiger

Op je hurken springen als een kikker

Hoe komt Pitrus aan zijn naam

Waarop lijken de zaadjes van het Fluitenkruid? Zijn het niet net kevertjes met twee voelsprietten op hun kop?